

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878.

Andra Kammaren.

N:o 1.

Efter det enligt grundlagens bud lagtima Riksdag i hufvudstaden samlats den 15 Januari 1878, sammanträdde dess Andra Kammare

Onsdagen den 16 Januari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Sammanträdet öppnades af den ledamot, som bevistat de flesta riksdagar, representanten för Venersborg och Amål, Herr Grefve Eric Sparre, som helsade Kammaren med följande tal:

Vid detta sista lagtima sammanträde under den treårsperiod, deri vi äro kallade att deltaga, mina Herrar, möta oss i första rummet ekonomiska och finansiella svårigheter, för hvilka vi, under föregående år, lyckligtvis varit främmande.

Efter en fred, som fortvarat snart tre fjerdedels sekler, och en utveckling, som öfverträffat våra djerfvaste förhoppningar, är det visserligen ingenting mindre än förvånande, att vi träffas af en af dessa periodiskt återkommande handelskriser, som nästan kunna anses nödvändiga för att reglera förhållandena; och detta bör således ingalunda oroa oss. Ehuru vi äro vidt aflägsna från skådeplatsen för det krig, der vår östra granne offerar hundratusental af sina söner, hafva vi likväl, såsom deltagande i världshandeln, icke kunnat undgå att jemväl erfara krigets förlamande verkningar på den allmänna rörelsen, oafsedt att de af kriget föranledda finansiella förhållandena i grannlandet bidragit till öfversvämningen af vår spanmålsmarknad, en öfversvämning, som, enär vi, till följd af detta lands höga tullar, icke hafva några varor att lemna i utbyte, väsentligen medverkat att tömma vår metalliska kassa. Sådana kriser äro, ehuru svidande, likväl ej utan sin stora nytta, särdeles för de folk, i hvars karakter sparsamhet och försigtighet icke utgöra hufvuddragen.

Den närvarande ekonomiska ställningen skall sålunda utan tvifvel mana Kammaren till den betänksamhet i anslagsfrågor, som inom hvarje väl ordnad samhälle är så högst nödvändig, samt tillbakahålla dels otillbörliga anspråk på statens mellankomst till räddande af de betrycktas ställning, dels påyrkande af, för vårt näringslif vådliga, reformer i tull- och handelslagstiftningen.

Efter den utgång, försvarsfrågan vid senaste riksdag erhöll, väntar jag för min del icke att få se densamma vid denna med framgång behandlad. Det nu pågående kriget visar likväl, å den ena sidan, att äfven en mindre nation genom krigsduglighet, tapperhet och ett skickligt begagnande af terrängförhållandena kan motstå öfvermagten; å den andra, att en nation ensamt och uteslutande måste lita på sig sjelf. Hoppet att, efter den åderlåtning som nu pågår, någon tids fred torde vara att förvänta, torde väl i någon mån tillbakahålla försvarsfrågans framgång. Man bör likväl aldrig glömma, att hvarje försvarsorganisation fordrar en lång förberedelse. Ett ändamålsenligt ordnande af den redan *bestående* förbindelsen att personligen bidra till fäderneslandets värn, må man kalla den värnpligt eller beväringsskyldighet, i ändamål, att man åtminstone må kunna få reda på de krafter, öfver hvilka man eger att i farans stund förfoga, synes således redan nu erforderlig.

Af det stora arbete på *civillagstiftningens* område, hvarmed man för det närvarande är sysselsatt, torde vi icke få något till afgörande emottaga och kunna icke heller rimligen det begära. Erforderliga förarbeten saknas, och ett lagstiftningsarbete i vår tid måste motsvara de stegrade anspråk, vetenskapen derpå ställer.

På den *ekonomiska* lagstiftningens område torde deremot komma att oss föreläggas förslag, der de billiga anspråken från de hittills betungades sida fordra eftergifter från deras, som hittills varit befriade. Jag tvekar icke att uttala den säkra förhoppning, att en billig måtta, så från den ena som den andra sidan, skall underlätta genomförandet af dessa länge påyrkade reformer och fullständiga det tillmötesgående, som hittills karakteriserat våra förhandlingar.

§ 2.

På anmodan af Herr Ordföranden hade undertecknade åtagit sig att tills vidare föra Kammarens protokoll.

§ 3.

Anställdes upprop af Kammarens ledamöter, dervid såsom frånvarande antecknades Herrar Johan Henning Schultz, Lasse Jönsson i Sandby, Per Nilsson i Östra Kulhult, Henrik Lundqvist, Pehr Sigfried Wieselgren, Per Erik Andersson, Carl Johansson, Emil Victor Rudolf Leopold Königsfeldt, Pehr Staaff och Pehr Lithner.

Herr Per Nilsson hade i skrifvelse till Herr Ordföranden anhållit, att i anseende till inträffadt dödsfall inom hans familj honom måtte beviljas ledighet från riksdagsgöromålen under sex dagar, räknade från och med den 15 dennes. För Herrar Per Erik Andersson och Königsfeldt hade aflemnats läkarebetyg.

De sålunda anmälda förfallen godkändes, hvarjemte den sökta ledigheten beviljades Herr Per Nilsson i Östra Kulhult.

§ 4.

Herr Ordföranden uppläste följande, med särskild, likaledes uppläst skrifvelse från Hans Excellens Herr Statministern, honom tillsända protokoll rörande granskningen af fullmakterna för de Kammarens ledamöter, hvilka valts sedan sista riksdagen, jemte förteckning å dessa ledamöter.

Protokoll, hållet inför Hans Excellens Herr Statsministern och Chefen för Kongl. Justitiedepartementet vid lagtima riksdagen i Stockholm den 15 Januari 1878.

Sedan till följd af stadgandet i § 32 Riksdagsordningen Herr Statsministern och Chefen för Kongl. Justitiedepartementet anmodat tre bland fullmäktige i Riksbanken och tre bland fullmäktige i Riksgäldskontoret att närvara vid den granskning af riksdagsmannafullmakter, som jemlikt Riksdagsordningens nämnde paragraf denna dag borde ega rum, så infunno sig nu i anvisad lokal inom Kongl. kanslihuset, af fullmäktige i Riksbanken: Herrar Kammarherren m. m. Grefve C. Lewenhaupt, f. d. Statsrådet m. m., juris kandidaten P. J. von Ehrenheim och Hemmansegaren Liss Olof Larsson samt af fullmäktige i Riksgäldskontoret: Herrar Öfverstekammarjunkaren m. m. Friherre G. S. Åkerhielm, Bruksegaren m. m., filosofie doktorn C. von Stockenström och Sekreteraren m. m., vice häradshöfdingen Per Samzelius.

Vid den granskning af ingifna fullmakter för ledamöter af Andra Kammaren, som härvid företogs, befunnos fullmakterna i föreskrifven form utfärdade, med undantag deraf, att i den för Grosshandlanden m. m. P. Hammarberg den 19 Oktober 1877 utfärdade fullmakt tiden för hans riksdagsmannaupdrag angifvits till blott ett år, räknadt från nästlidet års utgång till den 1 Januari 1879; men som berörda afvikelse från det stadgade formuläret numera icke vore af någon på saken inverkan betydelse, ansågs jemväl berörda fullmakt kunna godkännas; och skulle öfver hvad sålunda förekommit protokoll meddelas Andra Kammaren; hvarjemte förteckning å de Kammarens ledamöter, för hvilka fullmakter blifvit aflemnade, skulle till Kammaren öfverlemnas, samt fullmakterna till bemälda lemöter återställas.

In fidem

G. Ryding.

Den i berörda protokoll omförmälda förteckning hade denna lydelse:

Förteckning å ledamöter af Riksdagens Andra Kammare, för hvilka fullmakter blifvit den 15 Januari 1878 till Chefen för Kongl. Justitiedepartementet aflemnade.

Östergötlands län.

Risinge samt Hellestads och }
Tjellmo domsaga.....} Bruksegaren J. Örvall.

Kronobergs län.

Norrvidinge och Kinnevalds härad.....	} Nämndemannen Adolf Fredrik Petersson i Ugglekull.
Sunnerbo domsagas vestra valkrets	
	} Hemmansegaren Jöns Persson i Grysshult.

Blekinge län.

Karlshamn och Sölvesborg   Rektorn m. m. filosofie doktorn F. W. Dahl.

Kristianstads län.

Villands härad ..... Nämndemannen Anders Nilsson i Rinkaby.

Malmöhus län.

Malmö	vice Konsuln T. Flensburg.
Helsingborg och Engelholm	Öfversten m. m. J. L. O. Toll.

Göteborgs och Bohus län.

Göteborg ..... Grosshandlaren m. m. P. Hammarberg.

Skaraborgs län.

Åse, Viste, Barne och Laske domsaga	} Hemmansegaren Anders Svensson i Edum.

Örebro län.

Örebro ..... Bankdirektören m. m. P. L. Wistelius.

Gefleborgs län.

Ugglebo och Hamrånge samt Hille och Valbo tingslag	} Landtbrukaren Erik Westin den yngre i Hagsta.
Vestra Helsinglands domsaga	
	} Nämndemannen Olof Jonsson i Hof.

Förevarande fullmakter lemnades utan anmärkning.

§ 5.

Med anledning deraf, att, på sätt i Herr Statsministerns förenämnda skrifvelse omförmäles, Hans Maj:t Konungen komme att i dag klockan 12 å dagen å kungliga slottet mottaga den deputation, som enligt § 33 Riksdagsordningen har att hos Konungen begära Talman och vice Talman för Kammaren, hade Herr Ordföranden, enligt hvad han nu tillkännagaf, anmodat Herrar Friherre B. A. Leijonhufvud, P. N. Bergström, A. Th. Strömberg, G. R. Sääf, S. O. G. Bergius, J. A. Sjö, J. Persson, J. Månsson, F. W. Dahl, S. B. Bruhn, A. Börjesson och M. Jonsson att utgöra denna deputation, med Herr Friherre Leijonhufvud såsom ordförande.

§ 6.

Återkom den i näst föregående paragraf omförmälda deputation, och anmälde dervid dess ordförande, att Konungen utnämnt till Talman Herr Grefve Arvid Fredriksson Posse och till vice Talman Herr Olof Wijk.

§ 7.

Den nyutnämnde Talmannen öfvertog klubban och helsade Kam-maren med följande tal:

Mina Herrar af Andra Kammaren!

Af Konungen utsedd att leda Kammarens öfverläggningar, helsar jag Eder, mina Herrar, under vördsam anhållan, att denna riksdag, liksom tillförene, få åtnjuta Eder öfverseende välvilja, Edert förtroende.

Nedkallande den Högstes välsignelse öfver Edra rådslag och beslut, förklarar jag härmed Andra Kammarens förhandlingar öppnade.

§ 8.

Uppläste Herr Talmannen en från Herr Statsministern till honom aflåten skrifvelse af innehåll, att, då Riksdagens Kamrar icke vidare komme att på förut öfligt sätt genom två öfverstekammarjunkare in-bjudas att sammankomma till Riksdagens öppnande, Herr Statsmini- stern anhöll, det Herr Talmannen ville denna dag för Andra Kam-maren tillkännagifva, att Kongl. Maj:t genom offentliga anslag i nåder bjudit och kallat denna lagtima Riksdags samtliga ledamöter att i mor-gon Torsdag den 17 innevarande månad klockan elfva förmiddagen sig uti S:t Nicolai eller stadens storkyrka infinna samt efter förrättad gudstjenst sig till rikssalen enligt § 34 i Riksdagsordningen begifva, för att der inhemta hvad Kongl. Maj:t har att Riksdagen meddela.

Denna skrifvelse skulle läggas till handlingarne.

§ 9.

I enlighet med Herr Talmannens förslag beslöt Kam-maren att vid sammanträde nästa lördag företaga val af

1:o Kammarens sekreterare,

2:o Tre ledamöter i talmanskonferensen,

3:o Två ledamöter att tillsammans med två från Första Kam-maren valda hafva inseende öfver Riksdagens Kansli,

4:o Atta ledamöter, hvilka enligt Riksdagsordningen och Kam-marens arbetsordning skola jemte Talmannen tillsätta kansli och vakt-betjening hos Kam-maren, samt

5:o Tre ledamöter att enligt Kammarens arbetsordning hafva vår-den om Kammarens ekonomiska angelägenheter.

§ 10.

Beslöt Kammaren, likaledes på hemställan af Herr Talmannen, att val af ledamöter och suppleanter i de ständiga Utskotten skulle företagas Onsdagen i nästa vecka, äfvensom att suppleanter i dessa Utskott skulle utses till lika antal med de ordinarie ledamöterna.

§ 11.

Med erinran derom, att med stöd af § 14 i Kammarens arbetsordning vid föregående riksdagar beslutats att anvisa särskild talareplats för dem af Kammarens ledamöter, hvilka vid afgifvande af sina yttranden önskade begagna sig af en sådan plats, hemställde Herr Talmannen, om icke jemväl för denna riksdag den med N:r 9 betecknade platsen borde anvisas för sådant bruk.

Denna hemställan biföll Kammaren.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 1 e. m.

E. Thomasson.

Moritz Rubenson.

Torsdagen den 17 Januari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 11 f. m.

§ 1.

Tillkännagaf Herr Talmannen, att han efter uppropet vid gårdagens sammanträde mottagit en skrifvelse från Herr Pehr Sigfried Wieselgren med anmälan, att han genom tillfälligt illamående, på sätt ett vid skrifvelsen fogadt läkarebetyg utvisade, hindrats att tillstädeskomma till samma upprop, samt att så väl Herr Wieselgren som Herr Lasse Jönsson nu mera inställt sig vid riksdagen.

Det af Herr Wieselgren sålunda anmälda förfall godkändes af Riksdagen.

§ 2.

Kammarens ledamöter afgingo till storkyrkan för att efter bevestigad gudstjänst infinna sig å rikssalen, der Riksdagen skulle af Konungen öppnas.

*E. Thomasson.**Moritz Rubenson.*

Lördagen den 19 Januari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Tillkännagaf Herr Talmannen, att, enligt hvad för honom anmälts, Herrar Henrik Lundqvist och Carl Johansson uppkommit till Riksdagen den 17 och Herr Johan Henning Schultz den 18 i denna månad.

§ 2.

I enlighet med det vid sammanträdet den 16 innevarande månad fattade beslut skulle nu val anställas till Kammarens sekreterare, och tillkännagaf med anledning häraf Herr Talmannen, att icke någon sökande anmält sig till befattningens erhållande.

Valet anställdes i föreskrifven ordning med slutna sedlar, och befans, sedan sedlarne öppnats och uppräknats, samt en af dem underkänts såsom innehållande tre namn, att 142 röster tillfallit vice Häradshöfdingen Gustaf Westdahl, 3 röster f. d. Kommissarien i Riksgäldskontoret H. Husberg och 1 röst G. Säfsdahl, och hade alltså vice Häradshöfdingen Westdahl blifvit vald till Kammarens sekreterare.

Herr Westdahl, hvilken derefter infann sig, underrättades om valets utgång och öfvertog protokollsföringen.

*E. Thomasson.**Moritz Rubenson.*

§ 3.

I enlighet med derom fattadt beslut företogs nu val af tre ledamöter för att deltaga i talmansöfverläggningarne; och blefvo dertill utsedde:

Herr G. F. Asker med 133;
,, Nils Larson med 132; och
,, Carl Ifvarsson med 131 röster.

§ 4.

Vid derefter anställdt val af två ledamöter för att, jemte två ledamöter af Första Kammaren, hafva inseende öfver Riksdagens kansli, blefvo i sådan egenskap utsedda:

Herr S. Wieselgren med 104; och
,, Friherre J. Nordenfalk med 103 röster.

§ 5.

Vidare företogs val af åtta ledamöter för att jemte Herr Talmannen tillsätta Kammarens tjänstemän och vaktbetjening. Härtill blefvo utsedde:

Herr vice Talmannen O. Wijk;
„ A. Adlersparre;
„ J. Andersson i Häckenäs;
„ E. G. Boström;
„ R. Ehrenborg;
„ Per Nilsson i Espö;
„ J. Sjöberg; och
„ A. W. Uhr, med 87 röster hvar.

§ 6.

Slutligen valdes Herrar P. N. Bergström, J. G. Granlund och G. Hæggsström, hvardera med 65 röster, att hafva vården om Kammarens ekonomiska angelägenheter.

§ 7.

Herr vice Talmannen Wijk erhöll på begäran ordet och yttrade:

»I enlighet med hvad hittills varit brukligt tillåter jag mig hemställa, att Kammararen ville för sin del besluta att det tal, som Herr Talmannen sistlidne Torsdag å rikssalen framförde till Hans Maj:t Konungen, måtte, under förutsättning af Herr Talmannens medgifvande, intagas i Kammarens protokoll för denna dag.

Herr Dickson begärde ordet och yttrade: Mina Herrar! Jemte det att jag biträder det af Herr vice Talmannen framställda förslag, att det af Herr Talmannen, vid riksdagens öppnande, hållna tal, må uti Kammarens protokoll intagas, anhåller jag att man utaf denna omständighet icke må draga den slutsats, att detta tal må kunna anses som ett troget återgifvande af hela Kammarens odelade tankar eller gillas af alla dess ledamöter, och ber att få å egna och liktänkande kamraters vägnar inlägga gensaga emot en dylik uppfattning.

Riksdagsordningen föreskrifver uti 34 §, att Talmännen skola, vid de fall då Konungen öppnar Riksdag, till Hans Maj:t på Kamrarnes vägnar framföra deras underdåniga vördnad, men nog föreföll det mig, och många med mig, som vid detta tillfälle grundlagens bud blifvit af Herr Talmannen i väsentlig mån öfverskridet. Till bestyrkande häraf torde jag blott behöfva anföra den i sanning skärande motsägelse, som förefinnes emellan trontalet och det af Herr Talmannen hållna tal. Ut i trontalet, som väl bör anses ega djup betydelse, förekommer följande strof: »Med kännedom af de olika meningar, som rådde ibland Eder i fråga om grunderna för vårt försvars ordnande, begärde Jag sistlidne Riksdags medverkan till åtgärder, om hvilka Jag förmenade, att alla åsikter kunde enas. Jag beklagar att detta förslag icke vann

Riksdagens bifall. Ytterligare meningsbrytningar synas oundvikliga, innan den enighet i tänkesätten är att emotse, utan hvilken det stora målet — ett starkare försvar — icke kan vinnas.» Och uppträder i bjert motsats härtill den af Herr Talmannen uttalade förhoppning om Hans Maj:ts samverkan till genomdrifvande af majoritetens i Andra Kammaren önsknningar och fordringar, icke blott rörande ordnandet af landets försvar utan äfven rörande afskrifning af grundskatterna, hvarvid, betecknande nog för uppfattningen af dessa båda ämnens inbördes vikt, den senare frågan, afskrifning af grundskatterna, uppstälts som hufvudsak, hvaremot den, åtminstone för landet i dess helhet, vida viktigare frågan, försvarsverkets ordnande, blott ingått som ett bihang eller corollarium till den förra. Det är dessa, minoritetens tänkesätt rörande denna sak, som jag önskat få förvarade i Kammarens protokoll.

Herr Carl Anders Larsson: Jag hörde visserligen icke det tal hvarmed Herr Talmannen helsade Konungen på rikssalen; men af det som man af tidningarne erfarit har jag icke kunnat finna ett enda ord, som vore anstötligt eller stridande mot sanningen.

Herr Dickson och de med honom liktänkande kunna väl icke skäligen pretendera, att Talmannen skall inför tronen frambära deras behof och önsknningar, så länge de befinna sig i minoriteten. Skall Talmannen yttra någonting annat än betydelselösa tomma fraser, så måste yttrandet vara sådant, som gillas af Kammarens flertal. Talmannen har sålunda enligt min tanke handlat alldeles riktigt, då han inför tronen uttalat de önsknningar och förhoppningar, som majoriteten inom denna Kammare hyser. Såvidt jag kunnat utröna, har Talmannen icke påstått att han uttalat hvad alla, utan blott hvad majoriteten tänker. Härför böra vi hålla Talmannen räkning och känna oss tacksamma för att han öppet och ärligt inför Konungen uttalar hvad som utgör Kammarens mening. Man kan icke förtänka dem, som allt hittills vant sig vid att endast höra underdåniga fraser, om desse funnit afbrottet häruti något besynnerligt, ty det har så sällan inträffat, att en Talman vågat frambära dylika uttalanden; men att detta i sjelfva verket är hans både rättighet och pligt, derom hade jag aldrig kunnat föreställa mig att meningarne skulle vara delade. Emellertid må Herr Dicksons protest få kvarstå i protokollet såsom ett bevis på, att han med fleré önska en *orättvis* fördelning af skattebördan och en härordning, som *icke* är lämpad efter våra tillgångar och behof.

Herr Key: Jag hade verkligen ej väntat, att en sådan besynnerlig diskussion som den nu påbörjade skulle komma att ega rum, och har fördenskull icke till hands någon enda tidning i hvilken Herr Talmannens tal finnes intaget, men så framt mitt minne ej sviker mig och jag kan erinra mig dess ordalag, finner jag i det ifrågavarande talet icke något särskildt ordande om hvad *majoriteten* här vill, men deremot åtskilligt af hvad både Kongl. Maj:t förut sjelf och Riksdagen sagt. Herr Dicksons påstående, att ett dylikt tal skall uttrycka "hela Kammarens odelade åsigt", kan jag ej biträda; i politiska frågor är något dylikt stört omöjligt.

För öfrigt kan jag icke minnas, att Herr Talmannens tal innehöll något annat än sant lojala och fosterländska önskingar, om hvilkas verkliggörande vi litet hvar både böra och kunna förena oss. Jag anholder om bifall till Herr vice Talmannens framställning.

Herr Rubenson: Då den siste talaren uttalat den åsigt, att hvar och en af Kammarens ledamöter kunde instämma i hvad Herr Talman-
nen å Kammarens vägnar yttrat inför Konungen å rikssalen, och vid sådant förhållande ett bifall till Herr vice Talmannens förslag skulle kunna anses innebära ett gillande af detta Herr Talmannens tal, får jag förklara, att jag icke kan dela den i samma tal förekommande uppfattning af grundskattefrågans vikt, jemförd med försvarsfrågan.

Herr Axel Bergström: Äfven jag vill uti förevarande fråga kortligen uttala min uppfattning. Den är följande. I den mån Herr Talmannens å rikssalen till Konungen ställda tal innehöll annat eller mera än de underdåniga vördnadsbetygelserna, i hvilka Kammarens samtliga ledamöter med odelade tänkesätt, derom är jag förvissad, instämde, måste detta andra och mera betraktas såsom uttryck af Talmannens enskilda förhoppningar, såsom hans enskilda utgjutelser. Visserligen har en af majoritetens talare, Herr Carl Anders Larsson, behagat försäkra, att Herr Talman i allo uttryckte majoritetens åsigter; men trots denna försäkran och trots den omiskänneliga likhet, som förefinnes emellan Herr Talmannens åsyftade yttranden och hvad majoriteten hoppas och åtrår, älskar jag att vidhålla min uppfattning. Med den har jag intet att invända deremot, att Herr Talmannens ifrågavarande tal, lika med de vid föregående riksdagar å rikssalen af Andra Kammarens Talman till Konungen framburna tal, får i protokollet inflyta.

Herr Ola Andersson: Då några ledamöter af denna Kammare så illa upptagit, bland annat, det yttrande af Kammarens Talman, att *Andra Kammaran* trädde i utöfning af sina pligter "*under förhoppning att med Kongl. Maj:t få samverka till lösning af de frågor, hvilka för landet äro de viktigaste*," och då man på samma gång sagt, att *Herr Talman* härvidlag endast fört *majoritetens i Kammaran talan*, så synes det mig att man svårligen häraf kan draga annan slutsats än den, att de för sin del *antingen* icke vilja med Kongl. Maj:t samverka till lösningen af de frågor, hvilka af Herr Talman ansetts för de viktigaste, *eller* ock att de icke hoppades att Kongl. Maj:t skulle med denna Kammare härutinnan vilja samverka.

Vare sig nu att detta varit deras mening, hvilka funnit lämpligt att vid detta tillfälle uppträda med klander, eller de haft någon annan, så vill jag åtminstone hafva sagt, att jag för min del på det högsta godkänner hvad Herr Talman yttrat, och jag kunde icke föreställa mig annat än att en hvar, som en gång vill på ett rättvist sätt hafva de omnämnda frågorna afgjorda, kunde hafva godkänt det.

Herr Carl Ericson:

Herr Liss Olof Larsson: Om Herr Dickson uppträdt endast i eget namn och icke i hela sitt yttrande begagnat ordet "vi", skulle jag icke hafva begärt ordet, men nu föranledes jag så mycket hellre der-till, som flere redan uppträdt i samma syfte som Herr Dickson. Det är, mine Herrar, en högst ovanlig diskussion, som nu pågår, och, hvad värre är, det är en diskussion, som är högst olycksbådande för Kammarens samarbete, ty om man ser till hvad det är, som här klandrats af Talmannens tal å rikssalen, så skall man otvifvelaktigt finna, att ett samarbete med dem som uttalat klandret är svårt, ja, rent af omöjligt. De klandrade uttrycken äro: "Då Riksdagens Andra Kammare nu träder i utöfningen af de höga medborgerliga pligter, som äro densamma anförtrodda, sker det under förhoppning, att med Eders Kongl. Maj:t få samverka till lösning af de frågor, hvilka för landet äro de vigtigaste, och främst bland dem: en *rättvis* fördelning af skattebördan och i sammanhang dermed en efter våra *tillgångar och behof* lämpad ny ordning af landets försvar". Ett sådant uttalande hade jag hoppats skulle kunna underskrifvas af oss alla. Visserligen kunna olika tankar uppstå bland oss om hvad som är en rättvis fördelning af skattebördan, och ett försvarsverk, lämpadt efter våra tillgångar och behof, men derom har ej Talmannen ingått i något slags pröfning. Ett klander af detta Talmannens uttalande kan icke innebära något annat än att de, som uttalat klandret, icke vilja en rättvis fördelning af skattebördan och ett försvar, lämpadt efter våra tillgångar och behof; när nu skattebördan måste fördelas och vi derjemte måste hafva ett försvar, så har Herr Dickson och de med honom liktänkande genom sin protest tydligen ådagalagt, att de vilja hafva en orättvis fördelning af skattebördan, och ett försvar, som icke lämpar sig hvarken för våra behof eller för våra tillgångar. Det är detta dessa Herrars uttalande, som jag betecknar såsom olycksbådande för vårt samarbete för fäderneslandets bästa. Ty huru skall samarbetet blifva med dem, som icke vilja rättvisa? Till slut kan jag icke underlåta att tillägga: Om de Herrar, som här uppträdt klandrande mot Herr Talmannen, gjort det i egenskap af målsmän för den fraktion af denna Kammare, som tagit sig namnet "intelligensen", så vågar jag påstå, att, om med intelligens menas den högre bildning, som jag och mången med mig beklagligtvis saknar, denna dock härvidlag icke ådagalagt någon högre grad af grannligheten.

Jag anhåller att få förena mig med Herr vice Talmannen uti hans yrkande derom, att Herr Talmannens tal å rikssalen må med hans medgifvande intagas i dagens protokoll.

Herr Linder: Utan att vilja fästa mig vid hvad den nu förda diskussionen rörande det i ifrågavarande talet blifvit å ena och å andra sidan yttradt, vill jag endast uttala den åsigt, att den diskussion, som nu med anledning deraf blifvit förd, lämpligare bort ega rum före talets hållande, hvarjemte jag tillåter mig framställa den önskan, att de tal som, enligt Riksdagsordningen, Kamrarnes talmän hafva att i Kamrarnes namn till Konungen framföra, måtte till undvikande af dylika förvecklingar för framtiden och på sätt förut i riksständen skedde, förut inför Kamrarne justeras.

Herr Berg: I den diskussion, som uppstått angående Herr Talmannens tal hade jag ej ämnat deltaga, men då nu blifvit ifrågasatt att dylika tal borde, före deras hållande, inför Kammaren justeras, har jag ansett mig böra emot nämnda förslag inlägga min protest, enär genom bifall till detsamma talmännens tal skulle antaga den med våra grundlagar och förhållanden föga öfverensstämmande karakteren af underdåniga adresser till Konungen och sålunda framkalla just ej särdeles önskvärda adressdebatter. Något gillande eller ogillande af Herr Talmannens nu ifrågavarande tal anser jag mig ej böra uttala.

Med Herr Berg instämde Herrar Grefve *Björnstierna*, *Hagerman* och *P. N. Bergström*.

Herr Ola Månsson: Herr Talman! Mina Herrar! Hvad godt en så beskaffad öfverläggning, som den nu föregår, egentligen skall hafva med sig förstår jag ej fatta, opåräknadt tillika som det var, att diskussion om Talmannens inför tronen hållna tal här nu skulle ifrågakomma, då åtminstone under den tid jag haft äran bevista riksmöten sådant ej förr än nu varit öfligt. Nu har emellertid det otroliga inträffat, och åtskilliga högt ärade ledamöter af denna Kammare mer eller mindre klandervärdt ansett det tal Talmannen på rikssalen inför Hans Maj:t Konungen hållit, derföre att han i Kammarens namn uttalade mera än sin och Kammarens undersåtliga vördnadsbetygelser, hvaremot första opponenter protesterade för sig och flere, för hur många vet jag icke, men åtminstone icke för mig, ty i motsats till honom är jag Talmannen tacksam för ett manligt och ärligt uttalande inför tronen af hvad han sjelf tänkte, och troligen lika många med honom som dem som protestera.

En talare, nemligen Herr Linder, har nu slutligen trott, att lämpligt vore att sådana tal på förhand blefve inför Kammaren justerade, och ehuru detta i sig innebär en närmelse till andra länders adressdebatter, hvilka hittills varit temligen främmande för våra förhållanden, skall jag likväl för min del icke motsätta mig detta hans förslag, om han vill på allvar framställa detsamma, viss som jag är, att sådana tal hädanefter ej blifva njuggare än det nu omtvistade, och hvilket endast innebär förhoppningar om Konungens samverkan med Andra Kammaren till snar lösning af stora samhällsfrågor.

I likhet med vice Talmannen anhåller äfven jag, att nu behandlade tal må i dagens protokoll intagas.

Vidare yttrades ej. Som någon annan hemställa, än den Herr vice Talmannen gjort, under öfverläggningen icke förekommit, gaf Herr Talmannen, med erinran att Herr Linder, derest hans yttrande afsåg en motion, hade att densamma i grundlagsenlig ordning framställa, proposition på bifall till Herr vice Talmannens framställning, hvilken proposition af Kammaren med ja besvarades, i följd hvaraf ifrågavarande tal skulle här intagas så lydande:

»Stormäktigste Allernådigste Konung!

Värdes Eders Maj:t emottaga uttrycken af Andra Kammarens undersåtliga vördnad och upprigtiga tillgifvenhet!

Då Riksdagens Andra Kammare nu träder i utöfning af de höga, medborgerliga pligter, som äro densamma anförtrodde, sker det under förhoppning, att med Eders Maj:t få samverka till lösning af de frågor, hvilka för landet äro de viktigaste, och främst bland dem, en rättvis fördelning af skattebördan och i sammanhang dermed en, efter våra tillgångar och behof, lämpad ny ordning af landets försvar.

I dessa frågor förnimmes föga meningsskiljaktighet derom att nya institutioner snart måste aflösa de föräldrade; striden emellan olika åsikter rör sig deremot så mycket lifligare om *hvad* nödvändigheten bjuder och landet förmår att bära.

Med förtroende till Eders Maj:t, som med öppen blick för framtiden klart fattar stundens kraf, hängifver sig Andra Kammaren åt den förhoppning, att för sin del kunna kraftigt medverka till betryggande af en lycklig, en ärorik framtid åt ett älskadt fosterland.

Den utveckling af landets tillgångar, som under en följd af år höjt nationalvälståndet och frammanat en storartad industriell verksamhet, har icke lemnats oberörd af tidens oro; men den är likväl oförminskad och stark nog att betrygga en lugn uppfattning af landets ekonomiska ställning.

Med ödmjukt och tacksamt sinne, förtrostande på en mild försyn, som i stormfull tid åt oss bevarat fred och ostörtd inre lugn, går Sveriges folk framtiden till möte; ty med samma hand, som i de fordnä dagar förde våra fäder, Herren oss ännu beskyddar och ledsagar.

§ 8.

Föredrogs och lades till handlingarne ett så lydande

Protokoll, hållet inför Hans Excellens Herr Statsministern och Chefen för Justitiedepartementet den 19 Januari 1878.

Godsegaren Otto Karlsson på Råby hade aflemnat fullmakt, utvisande att han vid riksdagsmannaval, som den 7 i innevarande månad hållits i Vestmanlands södra domsaga, blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för tiden till den 1 Januari 1879; och sedan berörda fullmakt funnits vara i föreskrifven form utfärdad samt vidare granskats af vederbörande fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret, utan att dessa emot fullmakten framställt någon anmärkning, beslöts, att densamma skulle till Karlsson återställas; hvarjemte protokoll öfver hvad sålunda förekommit skulle Andra Kammaren meddelas.

In fidem

C. F. W. Lamberg.

§ 9.

Motioner väcktes af:

Herr C. W. Linder: N:o 1, om pensionsålder för lärare vid elementarläroverket och pedagogierna;

Herr *S. Wieselgren*: N:o 2, om förändrad lydelse af Kongl. förordningen den 16 November 1863 angående allmänt kyrkomöte; och

N:o 3, om förändrad lydelse af 19 kap. 21 § Strafflagen.

Dessa motioner bordlades.

§ 10.

Till bordläggning anmälades:

1:o. Kongl. Maj:ts Proposition angående statsverkets tillstånd och behof.

2:o. Berättelse om riksstyrelsen sedan sista riksdag.

3:o. Riksdagens år 1877 församlade revisorers berättelser:

- a) angående statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1875;
- b) angående Riksbanken;
- c) angående Riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning;
- d) angående Kongl. Kommerskollegium.

§ 11.

Upplästes ett så lydande sjukbetyg:

Att Kyrkoherden i Torp Herr P. Lithner i följd af sjukdom (chronisk magcatarrh) denna dag nödgats intaga sängen, intygas uppå begäran.

Torp den 15 Januari 1878.

Alf. Little.

Provincialläkare.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 2 e. m.

In fidem

Gustaf Westdahl.
